

Gücünü *İstanbul Okan Üniversitesi*'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Lise Rehberlik Bülteni

DOĞRU MESLEK SEÇİMİNİN ÖNEMİ ŞUBAT 2024

www.okankoleji.com

Meslek seçimi, bireyin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. İnsan hayatının üçte biri mesleki etkinlikleri içermektedir. Meslek, sadece bir para kazanma, geçim sağlama yolu değil, bunların daha da ilerisinde bir anlam taşıyan kendini gerçekleştirme sürecinin ve iddiasının da en önemli aracıdır.

Bireyler birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Meslekler de çeşitli niteliklere sahip olmayı gerektirir. O halde birey kendi özelliklerine uygun olan mesleği seçerse başarılı ve verimli olacağı gibi psikolojik yönden de doyum sağlar ve mutlu olur. Böylece $2 \times 2 = 4$ eder gibi açık ve kolay görülen bu denklemi çözmek gerçekte bu kadar basit değildir. Neden? Nedenini yeni sorularla düşünelim: Birey çocukluktan başlayarak kendini tanımada yeterli ve bilinçli bir düzeye gelebiliyor mu? Meslekleri yeterli ve gerçekçi olarak ne ölçüde tanıyıp her meslekte hangi özelliklerin gerekli olduğunu ne kadar öğreniyor? Seçme özgürlüğüne ne derece sahip? Ailesinin, arkadaşlarının baskı ya da subjektif yönlendirmelerinden etkilenmeyecek bilinç düzeyinde mi? Meslekler hakkında çocukluktan başlayarak oluşan ön yargı ya da yanlış koşullanmalardan kurtulabiliyor mu? Meslek seçmenin gerçekte ne kadar önemli bir karar olduğunun farkında mı? Bu seçim üzerinde yeterince duruyor mu? Kuşkusuz bu sorular çoğaltılabilir ve bunların yanıtları, uygun meslek seçmenin çok kolay olmadığını gösteren kanıtlar ortaya koyar.

Gençlik dönemi, birey için sorunların çok olduğu bir dönem olarak bilinir. Bu dönemde birey, hayalle gerçek arasında bir dünyada yaşamaya çalışırken zaman zaman sorunlarla karşılaşmaktadır. Gençliğin verdiği dinamizmle birey kendini aşırı derecede hür ve sorumsuz olarak algılamaktadır. Bunun yanında, bu dönemde bireyin hayatını sürdürmesi için belli bir mesleğe de yönelmesinin zorunlu olduğu bilincine varır. İşte bu aşamada bireyde bu alana yönelik endişeler belirmeye başlar. Mesleki rehberliğin, bu endişeleri ortadan kaldırmaya yönelik yararlar sağladığı söylenebilir. Birçok meslekle karşı karşıya gelen genç, hangi mesleğe yönelirse kendisi için daha yararlı olur konusunda bocalamaya başlayacaktır. Bu bocalamanın sonucunda, genç kendisini bu konu ile ilişkili olarak sorunlu görmeye başlayacaktır. Gençliğin sorunlu ve mutsuz bir nesil olarak yetişmesinde gelişigüzel meslek seçiminin önemli rolü bulunmaktadır. Bundan dolayı, sağlam kişilikli ve mutlu insanlardan oluşmuş toplumu gerçekleştirmek için, mesleki rehberlik faaliyetlerinden yararlanmak durumundayız. Mesleki rehberliğin, bireylere meslekleri tanıtarak, onlara bu yönde yardımcı amaçladığı düşünülürse, bu anlamdaki gençlik sorunlarının çözümünde mesleki rehberliğin fonksiyonu anlaşılabilir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Günümüzde öğrencilerin üniversite tercihlerinde çoğunlukla aile, arkadaş veya sosyal çevrenin etkisi altında kaldıkları gözlenmektedir. Kendi potansiyelini dikkate alamadan etki altında, hatta baskı altında tercih yapan gençler iyi bir puan almış olsalar bile bir yükseköğrenim programına yerleşememektedirler. İnsan kişiliğini ve hayatını doğrudan ilgilendiren bir kararın verilmesinin tesadüflere bırakılmadan, bilimsel bir yolla gerçekleştirilmesi konusu önemlidir.

Bu konuyla ilgili üzerinde durulması gereken önemli başlıklar şu şekilde;

Meslek Nedir? Meslek, Bir kimsenin hayatını sürdürmek ve geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş olarak tanımlanmaktadır. Meslek seçmek, mesleğe yöneltme adı verilen disiplinli ve derin bir uğraşmayı gerektirir.

Meslek Seçimi ve Önemi: Toplum yaşamında hepimiz bir meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin birey olma ihtiyacı içindeyiz. Çünkü insan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağlardan biri işidir.

Meslek seçimi, bir kimsenin kendisine açık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip kendi ihtiyaçları ve beklentileri açısından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir.

Böyle bir kararın kişinin hayatında son derece önemli bir yeri vardır. Çoğu kez kişi bu kararın ne derece önemli olduğunun farkında olmasa da meslek seçimi, bireyin hayatı boyunca verdiği en önemli kararlardan biri, belki de birincisidir. Çünkü hayatımızın yaklaşık 40 yılını bir mesleğe hazırlanarak ve onu icra ederek geçiririz. Oysa meslek seçerken verdiğimiz karar, bizim ilerde iş bulup bulamayacağımızı ya da iş hayatında mutlu ve başarılı olup olamayacağımızı belirler. Bu karar, hayatımıza ilişkin diğer kararları da büyük ölçüde etkiler. Meslek kişinin değer yargılarına, dünya görüşüne, günlük yaşama tarzına, başkaları ile ilişkilerine ve alışkanlıklarına bir yapı kazandıran kuvvetli etkilere sahiptir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler:

Yetenek: Yetenek, meslek gelişimini etkileyen en önemli özelliktir. Bireyin bir işi başarma potansiyeline işaret eder, belli bir eğitim ve hazırlıktan sonra gelebileceği noktayı anlatır. Bu anlamda yetenek daha çok bir bireyin öğrenme gücü, belli bir eğitimden yararlanabilme gücü anlamına gelir. Böylece yetenek, bireyin gelecekte elde edebileceği başarı düzeyini kestirmemiz konusunda ipuçları verir.

Beceri: Beceri, bireyin bilişsel, psikomotor veya fiziksel işlev görmesi olarak tanımlanan alanlarda şu andaki performans düzeyidir. Bir anlamda beceri bireyin ekstra bir eğitime ve hazırlığa gerek duymadan, ondan istenen işi yapabilecek düzeyde bir potansiyele sahip olması anlamına gelir.

Cinsiyet: Toplumda icra edilen mesleklerde kadın ve erkek oranlarının dengeli olmadığı bilinen bir gerçektir. Kız ve erkek çocuklarında cinsiyeti belirleyen bedensel farklılıkların dışında, meslek seçimini belirleyen genel ve özel yeteneklerin ileri yaşlarda ortaya çıktığı bilinmektedir.

Çevre Faktörü ve Aile Yapısı: Bireyin dünyaya geldiği ve içinde yaşadığı sosyal çevre, meslek seçiminde etkilidir. Bir kimsenin ailesinin sosyoekonomik durumu onun göreceği eğitimin düzeyini, o da sonunda seçeceği mesleği belirler. İstisnalar olmakla birlikte ülkemizde yapılan çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir. Anne ve babalar, çocuklarının bazı yeteneklerini geliştirirken bazı yeteneklerini bastırmada, bazı mesleklere karşı olumlu ya da olumsuz tavır almalarında ve çocuğun kendini algılamasında etkili olmaktadır. Ana babalar çocuklarının başarı şansını değerlendirerek onlara belli meslek değerleri aşılamaktadırlar. Bu değerler ana ve babanın sosyoekonomik düzeyi ile bağlantılı görünmektedir. Değişik sosyal sınıflardan bireylerin sahip oldukları yetenekler ve geliştirdikleri beceriler yaşam koşullarını belirlemekte, yaşam koşulları da meslek değerlerini biçimlendirmektedir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

İlgi: İlgi, bir kimsenin bir kişiye, nesneye veya faaliyete karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama ya da kayıtsız kalma şeklinde verdiği tepkidir. İlgi, belli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlenmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcıdır. Bir anlamda ilgi, bir etkinliğin özünden elde edilen doyumdur.

Meslek Değerleri: Bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyumdur. Örneğin mesleğin ya da faaliyetin kazandırdığı statü, prestij, saygınlık, kazanç, olanaklar, güvenli gelir elde etmenin sonucu kendini güvende hissetme gibi.

Psikolojik İhtiyaçlar: İnsan davranışlarının önemli bir kısmı psikolojik gereksinimlerden kaynaklanmaktadır. Ancak çeşitli psikolojik gereksinimler yönünden bireyler arasında farklar olduğunu ve yine çeşitli gereksinimlerin bir kimsede farklı derecelerde bulunduğu gözlenmektedir. Bu durumda insan davranışlarının yönünü belirleyen psikolojik gereksinimlerin meslek etkinlikleri ile de ilgili olması ve bireylerin meslek seçimi kararlarında psikolojik gereksinimlerin de rol oynaması beklenir. Düzen, başarmak, ilgi görme, yakınlık, duygularını anlama, saldırganlık gibi özellikler meslek seçiminde önemlidir. Fiziksel yeterliliklerde; boy, ağırlık, kemik ve kas yapısı gibi özellikler meslek seçiminde önemlidir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Meslek ile İlgili Bilinmesi Gereken Bilgiler: Birey kendini ne kadar iyi tanırsa tanısın, meslekler hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip değilse uygun bir mesleki seçim yapamaz.

Bir meslek nasıl incelenir? Bir meslek hakkında ne yönlerden bilgi toplamalıyız? Bu sorular aşağıdaki şekilde listelenebilir:

1. Mesleğin gerektirdiği faaliyetler, yapılan işin özellikleri... İşte gereken sorumluluklar, görevler, güçlükler nelerdir? Bu meslek ne gibi etkinlikleri kapsamaktadır? Sorusunu cevaplayacak ve işin esas yapısını ortaya koyacak bilgiler.
2. Çalışma ortamı ve koşulları? İş nasıl bir ortamda yürütülüyor. Bu ortamda neler kullanılıyor, kimlerle ilişkiye giriliyor? Günlük, haftalık çalışma saatleri, çalışma koşullarının güç olup olmadığı.
3. Bu meslekte çalışanlarda aranan nitelikler yaş, cinsiyet, boy, ağırlık, duyu organlarının hassaslığı gibi nitelikler yönünden bir sınırlama ya da tercih durumu var mı? İş ne gibi yetenekler gerektiriyor (genel ve özel yetenekler açısından)? Bunun yanında yabancı dil bilme, bilgisayar kullanma vb. yeterlilikler gerektiriyor mu?
4. Mesleğe hazırlanma ve giriş nasıl olmaktadır? Meslek nasıl bir eğitim gerektiriyor? Eğitimi veren kurumlar, süresi, bu okullara giriş koşulları, okuldan sonra staj-uygulama gerekip gerekmediği... İşe giriş sınavla mı, koşulları nasıl?
5. Meslekte ilerleme ve kazanç durumu vb. Mesleğin başlangıçtaki kazanç ve statüsü nasıldır? Bu statü ve gelir nelere bağlı olarak ve nasıl artmaktadır? Meslek ömür boyu sürecek nitelikte midir, emeklilik koşulları nasıldır? Bilgiler mesleğin özelliğine ve bilgiyi kullanacak kişinin ihtiyacına göre geliştirilebilir. Böylece, daha önce bir meslek üzerine böyle ayrıntılı bilgisi olmayan gencin mesleği yeterince tanınması, avantajları ve dezavantajları üzerinde düşünmesi sağlanır.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Ancak burada önemli bir sorun bu bilgilerin nerelerden ve nasıl sağlanacağıdır. Bunun için de aşağıdaki yollar önerilir:

- Mesleklerle ilgili basılı malzemelerin toplanması (çeşitli kurumlar/ meslekler hakkında yazılmış katalog, kitap, dergi, broşür vb. malzemeler)
- İşyerlerine ziyaret, gözlem ve incelemeler,
- Meslek elemanları ile görüşme, konferanslar,
- Kısa süreli iş tecrübesi (yarım günlük veya hafta sonları o işyerinde çalışma, ya da izne bağlı deneme çalışmaları),
- Öğrencilerden meslek inceleme grupları oluşturarak araştırma yapma,
- Meslek seminerleri vb.

Bu yollar ailenin, okulun ve çevrenin olanakları, öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerine göre geliştirilebilir. Meslekler hakkında bilgi toplamada ve yararlanmada öğrencilere görev ve sorumluluk verilmesi daha etkili olur.

Son olarak şunu da belirtelim; çocuğun ya da gencin kendi mesleğini seçmesi işi, hangi halde olursa olsun, kişinin bizzat kendisi tarafından yapılması gerekmektedir. Buna anne, baba, öğretmen ve hatta uzman, ancak kılavuzluk yapabilir. Bu kişilerin görevi, bir etki ya da telkin değil, çocuk ya da gencin kendi kararını yine kendisinin vermesine yardım etmektir.

KAYNAKÇA

- ERYETİŞ, M.V. Meslek Seçimi ve Mesleki Rehberlik. Varna Teknik Üniversitesi. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/750079>
- Kişiyeye Uygun Meslek Seçiminin Önemi. Gölbaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Bilgilendirme Platformu. Erişim: <https://golbasi06.meb.gov.tr/mesbil/?p=101>

OKAN EĞİTİM KURUMLARI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİRİMİ

Gücünü İstanbul Okun Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE